



OPŠTINA BAR
Crna Gora

**Program podrške razvoju preduzetništva u opštini Bar
2023-2026**

UVOD

Preduzetništvo¹ je važan činilac ukupnog ekonomskog razvoja i privredne stabilnosti društva. Dinamičan, održiv i inkluzivan ekonomski rast predstavlja strateški utvrđenu viziju razvoja Crne Gore za čije ostvarenje je neophodna aktivacija svih raspoloživih ljudskih potencijala. Podizanje konkurentne sposobnosti ekonomije počiva na valorizaciji ljudskog kapitala i izgradnji kvalitetne preduzetničke infrastrukture. Promovisati duh preduzetničke kulture, stimulirati ljude da razmišljaju na preduzetnički način i ohrabriti ih da prepoznaju mogućnost za svoje radno angažovanje u sektoru preduzetništva je važan zadatak koji zahtijeva sistemski pristup i primjenu niza podsticajnih mehanizama. Jedan od takvih mehanizama je upravo ovaj program koji ima za cilj kreiranje stimulativnog poslovnog okruženja kroz razne vidove promocije preduzetništva, zatim unapređenje preduzetničkih znanja i kompetencija, kao i jačanje finansijske podrške za sektor preduzetništva, odnosno mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP) i podsticanje osnivanja novih preduzeća. Kreiranje poslovnog ambijenta podsticajnog za razvoj preduzetništva jedan je od preduslova podizanja nivoa ekonomije, a time i povećanje standarda građana, uz otvaranje novih radnih mjesta.

Nakon uspješno sprovedenog Programa podrške razvoju preduzetništva u opštini Bar 2019-2022 Opština Bar je poslala jasnu poruku da je unapređenje razvoja preduzetništva jedan od najznačajnijih prioriteta koji treba još snažnije afirmirati i modifikovati u skladu sa aktuelnim potrebama privrednog ambijenta. Cilj podrške koju pruža Opština Bar jeste unapređenje poslovnog ambijenta u opštini, sa fokusom na kreiranje mikro i malih preduzeća, smanjenje nezaposlenosti kao i podsticanje dinamičnog, održivog i inkluzivnog lokalnog ekonomskog razvoja kroz sistemsko unapređenje uslova za bavljenje preduzetništvom.

Pokazatelji uspješnosti realizacije Programa podrške razvoju preduzetništva u prethodne četiri godine su broj novoosnovanih preduzeća, broj novozaposlenih lica kao i unaprijeđen poslovni ambijent kada su mali biznisi u pitanju. U periodu od 2019. zaključno sa 2022. godinom ukupno je podržano 113 biznis ideja i plasirano je ukupno 531.552,06 eura. Broj novoosnovanih privrednih subjekata u ovom programskom ciklusu je bio 46, a broj preduzeća koja su podržana Programom kako bi unaprijedili poslovanje je 67. Podatak da su od ukupnog broja podržanih biznis ideja, 55 nosioci muškarci, a 58 žene, govori o pozitivnom trendu stvaranja inkluzivnijeg, održivijeg i prosperitetnijeg poslovnog ambijenta. Jedan od specifičnih ciljeva Programa je bio podsticanje samozapošljavanja i zapošljavanja na bazi otvaranja novih radnih mjesta, što je u prethodnom četvorogodišnjem periodu, kao direktan efekat Programa podrške dalo za rezultat 78 novozaposlenih. Treba naglasiti da konačne efekte zapošljavanja za odobrene projekte iz 2022. godine možemo imati tek krajem tekuće godine, odnosno po isteku roka za realizaciju ugovora.

Kako je Program podrške usklađen sa strateškim ciljevima razvoja Opštine Bar, tako su u prethodnom periodu kroz Program podržani privredni subjekti koji se bave pretežno djelatnostima koje su ocijenjene kao prioritete za ekonomski razvoj opštine Bar. Najveći broj subjekata je registrovan u Sektoru C – Prerađivačka industrija (21), zatim u Sektoru I - Usluge

¹ Izrazi koji se u ovom Programu koriste za lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu

smještaja i ishrane (16), u Sektoru S - Ostale uslužne djelatnosti (15), Sektoru G - Trgovina na veliko i malo i popravka motornih vozila i motocikala (15), sektoru M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti (4), Sektoru J – Informisanje i komunikacije (5), Sektoru F – Građevinarstvo (5), sektoru A – Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (4), Sektor N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (4), Sektor P – Obrazovanje (4), Sektor H – Saobraćaj i skladištenje (3), Sektor L – Poslovanje nekretninama (3), sektor R – Zabava i rekreacija (3) i Sektoru T – Djelatnosti domaćinstva kao poslodavca, djelatnost domaćinstva koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe (1).

Analizom ostvarenih rezultata došlo se do jasnog zaključka da je potrebno jasno diverzifikovati ponudu kako bi ista bila konkurentna na tržištu. Potrebno je da se fokus u daljoj podršci stavi na novim oblastima kao što su inovacije, digitalizacija, marketing, unapređenje usluga koji će pratiti savremene trendove kao i na oblast proizvodnje. Opređeljenje Opštine Bar je da podrži investicione projekte koji uključuju kupovinu nove opreme, uvođenje standardizacije u procesima pružanja usluga i samoj proizvodnji a sve sa ciljem da nove investicije omoguće plasiranje kvalitetnije ponude i otvore nove mogućnosti za nova zapošljavanja.

1. PREDMET

Program podrške razvoju preduzetništva (u daljem tekstu: Program) predstavlja šemu državne pomoći na osnovu koje se korisnicima dodjeljuje pomoć male vrijednosti, odnosno de minimis državna pomoć u skladu sa Zakonom o kontroli državne pomoći („Sl.list CG“, broj 12/18) i Uredbom Komisije (EU) broj 1407/2013 od 18. decembra 2013. godine o primjeni članova 107. i 108. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na pomoći male vrijednosti (**de minimis pomoći**).

Ovim Programom propisuju se ciljevi, namjena i iznos, uslovi i postupak dodjele i kontrole namjenskog korišćenja sredstava.

Sredstva namijenjena za realizaciju ovog Programa, opredjeljuju se u skladu sa članom 27 stav 1 tačka 6 Zakona o lokalnoj samoupravi („Sl. list CG“, br. 2/18, 34/19, 38/20, 50/22, 84/22)

Iznos sredstava se određuje u Odluci o budžetu Opštine Bar za svaku kalendarsku godinu posebno.

Sredstva su opredijeljena za sljedeće mjere:

M1: Promocija preduzetništva - Za sprovođenje ove mjere opredijeljeno je 5% od ukupno opredijeljenog iznosa za godinu u kojoj se dodjeljuje podrška. Ciljevi koji se namjeravaju postići realizacijom ove mjere su: kreiranje pozitivnog odnosa društva prema preduzetništvu, promovisanje preduzetničkog poziva kroz pozitivne efekte samozapošljavanja, predstavljanje uspješnih preduzetničkih priča u cilju povećanja interesovanja za bavljenje ovim pozivom, sa posebnim naglaskom na ohrabrivanje specifičnih ciljnih grupa kao što su žene i mladi, afirmisanje preduzetničke kulture i tržišnog sistema vrijednosti. Za sprovođenje ove mjere zadužen je Sekretarijat nadležan za poslove preduzetništva (u daljem tekstu: Sekretarijat). Ova mjera realizovaće se kroz **Plan aktivnosti** sadržanih u organizovanju: info dana, druženja sa uspješnim i inovativnim preduzetnicima, hakatona, sajмова, prezentacija primjera dobre prakse, organizovanju ili pružanju podrške takmičenjima iz oblasti preduzetništva, izradi i distribuciji informativno-promotivnog materijala i sl. Plan aktivnosti za svaku budžetsku godinu donosi Sekretarijat, a nabavka potrebnih usluga izvršiće se u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

M2: Organizovanje mentoringa i specijalističkih obuka za sticanje poslovnih znanja, vještina i kompetencija - Za sprovođenje ove mjere opredijeljeno je 5% od ukupno opredijeljenog iznosa za godinu u kojoj se dodjeljuje podrška. Ciljevi koji se postižu ovom mjerom su: doprinos preduzetničkom učenju i unapređenju finansijske pismenosti, obezbjeđivanje informacija, savjetodavnih usluga i mentorske podrške, tzv. „soft“ podrške, ukazivanje na značaj povezivanja, udruživanja i širenja mreže poslovnih kontakata, razmjenu znanja i iskustava između potencijalnih i postojećih, uspješnih i iskusnih preduzetnika. Ova mjera realizovaće se kroz: edukativne radionice, treninge o pokretanju i vođenju biznisa, stručna predavanja, seminare, obuke, mentoring podršku preduzetnicima. Za njeno sprovođenje zadužen je Sekretarijat koji može putem javnog poziva angažovati referentnu organizaciju u ovoj oblasti, institucije visokog obrazovanja, licencirane organizatore obrazovanja ili druga pravna/fizička lica specijalizovana u navedenim oblastima. Aktivnosti planirane ovom mjerom, a naročito sprovođenje obuke za pisanje biznis plana prema metodologiji propisanoj obrascima koji su

sastavni dio ovog programa, realizovaće se tokom cijele godine, a na osnovu **Plana aktivnosti** koji donosi Sekretarijat za svaku budžetsku godinu.

M3: Direktna finansijska podrška - Za sprovođenje ove mjere opredijeljeno je 90% od ukupno opredijeljenog iznosa za godinu u kojoj se dodjeljuje podrška. Ova mjera se sastoji u plasiranju bespovratnih finansijskih sredstava - subvencija u cilju podsticanja lokalnog ekonomskog razvoja kroz: smanjenje nezaposlenosti, povećanje stope uspješnosti, stope rasta preduzeća i stope preživljavanja start-up preduzeća tokom kritičnog početnog perioda poslovanja. Poseban fokus stavljen je na **stimulisanje inovativnosti i kreativnosti**, kao mehanizama za unapređenje konkurentnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja. Prioritetni projekti su oni koji akcenat stavljaju na stvaranje efikasnijih procesa proizvodnje, proizvoda i ideja. Sa aspekta biznisa to može značiti implementaciju novih ideja, unapređenje usluga ili stvaranje dinamičnih proizvoda. Ova mjera realizovaće se putem raspisivanja Javnog poziva svim potencijalnim preduzetnicima i postojećim privrednim društvima za dodjelu subvencija, odnosno bespovratnih sredstava. Za sprovođenje ove mjere zadužena je **Komisija za raspodjelu sredstava** (u daljem tekstu: Komisija), koju, rješenjem, imenuje predsjednik Opštine. Sastav i nadležnosti Komisije urediće se posebnim aktom. Aktivnosti za realizaciju ove mjere definisaće se kroz **Plan aktivnosti** koji donosi Sekretarijat za svaku budžetsku godinu.

2. POVEZANOST PROGRAMA SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Ovaj Program predstavlja jedan od mehanizama strateškog usmjerenja lokalne uprave da unapređenjem sektora preduzetništva doprinese kreiranju stimulativnog lokalnog poslovnog okruženja, razvoju tržišne ekonomije i jačanju Crne Gore kao preduzetničkog društva, pa je kao takav, usaglašen sa nacionalnim dokumentima na kojima počiva sveobuhvatna razvojna politika Crne Gore: *Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine, Program ekonomskih reformi 2023-2025, Strategija za cjeloživotno preduzetničko učenje Crne Gore 2020-2024, Strategija pametne specijalizacije Crne Gore 2019-2024, Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP) 2023-2027. godine.*²

Program podrške razvoju preduzetništva usaglašen je sa krovnom, dugoročnom razvojnom strategijom Crne Gore "**Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine**" (NSOR)³, kojom se definišu rješenja za održivo upravljanje sa četiri grupe nacionalnih resursa: ljudskim, društvenim, prirodnim i ekonomskim, kao prioritet ukupnog održivog razvoja crnogorskog društva. U okviru **strateškog cilja "Stimulisati zapošljivost i socijalnu inkluziju"** definisana je mjera "Ostvariti pretpostavke za samoodrživ i ujednačen ekonomski razvoj, koji će smanjiti stopu ekonomski ugroženog stanovništva". Kroz podmjeru 2.5.1.2 se preporučuje promovisanje razvojno orijentisane politike koje podržavaju produktivne aktivnosti, otvaranje dostojanstvenih radnih mjesta, preduzetništvo, kreativnost i inovativnost i podstiču formalizaciju i rast mikro, malih i srednjih preduzeća, između ostalog i kroz pristup finansijskim uslugama. U podmjeri 2.5.2.5. se navodi da je neophodno "Podsticati i razvijati nove i fleksibilne forme samozapošljavanja mladih (kroz pojednostavljivanje procedura i kreiranja podstičućih i fleksibilnih mehanizama) kao što su društveno preduzetništvo, start-up, ruralni turizam, urbano baštovanstvo, zeleni poslovi, kreativne industrije, ICT usluge, online prodaja itd."

² U toku je izrada ovog dokumenta i ključni stavovi su integrisani tokom izrade ovog Programa.

³ [Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine](#)

Mjere strukturnih reformi važnih za smanjenje ili eliminisanje prepreka privrednom rastu i jačanju sveukupne konkurentnosti zemlje predstavljene su u *“Programu ekonomskih reformi 2023-2025”*⁴. Ključne mjere koje imaju uticaja na razvoj MMSP se odnose na : Unaprijeđenje regulatornog okruženja i uspostavljanje potpune elektronske registracije preduzeća; Specifična podrška zapošljavanju i obrazovanju mladih; Jačanje nacionalnog i istraživačkog ekosistema; Poboljšanje digitalizacije javne uprave; Zelena tranzicija.

*“Strategija za cjeloživotno preduzetničko učenje Crne Gore 2020-2024”*⁵ daje značaj konceptu razvoja konkurentnosti kroz razvoj i implementaciju programa za podsticanje preduzetništva u ključnim sektorima (IT, zelena ekonomija, digitalna ekonomija, kreativne industrije itd.)

*“Strategija pametne specijalizacije Crne Gore 2019-2024”*⁶ sa prioritnim oblastima sa najvećim potencijalom za ekonomski razvoj, gdje je prepoznato da se razvoj zdrave investicione politike i konkurentna ekonomija temelji na znanju i resursima koji treba da budu valorizovani, kroz povezane prioritete. Kao ključni strateški prioriteti i ciljana područja razvoja prepoznati su: održiva poljoprivreda i lanac vrijednosti ishrane; energija i održivo okruženje; održivi i zdravstveni turizam.

“Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP) 2023-2027. godine” je dokument koji formuliše strateške pravce i konkretne intervencije u cilju prevazilaženja opštih problema sa kojima se suočavaju MMSP, ali i vrlo specifičnih, vezanih za okvirne uslove politike MMSP, kao i programske podrške usmjerene na prevazilaženje izazova sa kojima se MMSP suočavaju u Crnoj Gori. Opšti cilj politike MMSP definisane ovom strategijom jeste težnja da se ojača sektor MMSP da može da predstavlja pokretačku snagu u transformaciji/tranziciji Crne Gore ka digitalnoj i održivoj ekonomiji. Strategijom su definisana tri strateška cilja: 1.Unaprijeđen poslovni/regulatorni ambijent i preduzetnički ekosistem, 2.Podrška transformaciji i jačanju konkurentnosti MMSP i 3.Poslovna organizovanost i pristup MMSP novim tržištima.

Evropska unija ističe preduzetništvo kao jedan od prioriteta za budućnost evropske privrede, pa shodno tome jedan od tri glavna politička seta kojima definiše poglavlje *Preduzetništvo i industrijska politika* odnosi se na preduzetničku politiku. Prema smjernicama strategije *“Evropa 2020 za rast i zapošljavanje”*, principi navedeni u okviru te politike imaju za cilj stvaranje najboljeg okruženja za poslovanje, povećanje domaćih i stranih investicija, unapređenje malih i srednjih preduzeća (MSP), postizanje industrijske proizvodnje i jačanje konkurentnosti. Putem mnogobrojnih programa finansijske pomoći za podsticaj preduzetništva i industrije, Evropska unija ima za cilj promovisanje programa putem kojih će biti olakšan proces započinjanja sopstvenih biznisa kao i mogućnost otvaranja novih mjesta za zaposlenje.

Pored državnog aparata na nacionalnom nivou, značajnu ulogu u sprovođenju reformskih mjera za podršku preduzetništvu imaju i jedinice lokalne samouprave. Efikasan i proaktivan pristup lokalne uprave je značajan činilac lokalnog razvoja koji direktno utiče na razvoj preduzetničkog sektora, jačanje pozicije MMSP na tržištu i otvaranje novih radnih mjesta. *“Strateški plan razvoja Opštine Bar 2020-*

⁴ [Program ekonomskih reformi 2023-2025](#)

⁵ [Strategija za cjeloživotno preduzetničko učenje Crne Gore 2020-2024](#)

⁶ [Strategija pametne specijalizacije Crne Gore 2019-2024](#)

2025⁷”, u okviru Specifičnog strateškog cilja “Održivi razvoj Opštine Bar kroz unaprijeđenje ostalih privrednih grana”, kao jedan od prioriteta definiše “Smanjenje nezaposlenosti kroz jačanje preduzetništva”.

U tom cilju kreiran je i ovaj Program koji predviđa realizaciju specifičnih mjera i aktivnosti propisanih navedenim strateškim dokumentima.

3. ANALIZA LOKALNIH USLOVA

Bar je najveći grad na Crnogorskom primorju. Prema posljednjem popisu u Opštini Bar živi 40 037 stanovnika, a prema posljednjim zvaničnim podacima MONSTAT-a za 2021. godinu u opštini Bar živi 44 054 stanovnika. Opština Bar je takođe karakteristična po izraženim migracijama, naročito doseljavanju mlađe populacije iz unutrašnjosti Crne Gore. S obzirom na to da je ovo primorska opština i grad sa najvećim brojem sunčanih dana na Mediteranu, može se zaključiti da grad predstavlja atraktivnu turističku destinaciju. Međutim, opština Bar ne zavisi od turizma i turističke sezone, jer su u Baru razvijeni i drugi sektori.

Prema podacima Ministarstva ekonomije, u Baru je locirano 9,2% mikro, malih i srednjih preduzeća od ukupnog broja registrovanih u Crnoj Gori. Kriza u privrednim tokovima, izazvana pandemijom COVID, uticala je na usporavanje, ali ne i na tendenciju rasta sektora mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSPP), a njihov broj je prema podacima Poreske uprave, u 2021. godini u odnosu na 2017. godinu⁸, povećan za 11 % , odnosno na ukupno 29.774. Broj privrednih subjekata sa teritorije opštine Bar koji su predali završne finansijske iskaze za 2021. godinu je 2.730, što je 72% više u odnosu na 2017. godinu. U njima je ukupno zaposleno 9.177 lica, što je za 43% više u odnosu na podatke iz 2017. godine. Posmatrano prema broju zaposlenih, najveći broj preduzeća sa teritorije opštine Bar potpada pod kategoriju mikro preduzeća jer zapošljava manje od 10 lica i to 1644 preduzeća imaju jednog zaposlenog što je dva puta više u odnosu na uporednu godinu dok 824 preduzeća imaju od 2 do 5 zaposlenih lica što je uvećanje od 50% u odnosu na 2017. godinu. Ukupno 262 privredna subjekta zapošljavaju više od 5 lica što predstavlja povećanje od 28%. Ukupni prihod je u 2021. godini iskazan u iznosu 430.067.924 eura što je 44% uvećanje u odnosu na uporednu godinu dok je vrijednost bruto isplaćenih ličnih dohodaka iznosila 47.965.211 eura što predstavlja povećanje od 39%.

Podatak koji je posebno indikativan i koji ukazuje da je privrednim subjektima potrebna dodatna podrška i pomoć u poslovanju, odnosi se na ostvarenu dobit. Naime, ostvarena dobit u 2021. godini od privrednih subjekata je u vrijednosti od 54.893.871 eura, dok je gubitak prikazan u iznosu od 27.015.734 eura.

Tabela 1: Pregled podataka o broju privrednih subjekata, prihodima, zaradama, zaposlenima po sektorima djelatnosti za opštinu Bar

⁷ [Strateški plan razvoja Opštine Bar 2020-2025](#)

⁸ [Uporedni podaci su iz Programa podrške razvoju preduzetništva 2019 – 2022 godine](#)

	Broj priv. subj.	0-1 zap.	2-10 zap.	11-50 zap.	51-250 zap.	preko 250 zap.	Prihodi (EUR)	Prihodi - učešće %	Broj zap.	Zaposl. - učešće %	Bruto zarade (EUR)	B. znr. - učešće %
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	18	15	2	1	0	0	1.137.901	0,3	37	0,4	167.737	0,3
Vadenje ruda i kamena	6	5	0	0	1	0	54.782.428	12,7	143	1,6	2.766.774	5,8
Prerađivačka industrija	158	78	67	13	0	0	29.583.309	6,9	568	6,2	1.988.520	4,1
Snabdijevanje el. energijom, gasom i parom	2	2	0	0	0	0	1	0,0	2	0,0	4.570	0,0
Snabdijevanje vodom i upravljanje otp. vodama	11	6	2	1	1	1	12.613.724	2,9	521	5,7	4.596.828	9,6
Gradevinarstvo	285	185	87	13	0	0	30.188.108	7,0	772	8,4	2.582.094	5,4
Trgovina na veliko i malo i popravka mot. vozila	625	361	238	23	3	0	148.292.023	34,5	2.023	22,0	8.614.981	18,0
Saobraćaj i skladištenje	173	80	78	12	1	2	73.666.910	17,1	1.397	15,2	13.568.842	28,3
Usluge smještaja i ishrane	389	173	192	22	2	0	32.091.277	7,5	1.477	16,1	5.130.529	10,7
Informisanje i komunikacije	133	114	16	3	0	0	2.755.853	0,6	240	2,6	576.280	1,2
Finansijske djelatnosti i dj. osiguranja	4	4	0	0	0	0	4.419	0,0	3	0,0	13.067	0,0
Poslovanje nekretninama	111	89	22	0	0	0	3.495.329	0,8	139	1,5	314.392	0,7
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	393	281	107	4	1	0	19.315.928	4,5	771	8,4	3.013.501	6,3
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	164	111	47	5	1	0	11.096.141	2,6	482	5,3	1.844.623	3,8
Državna uprava i odbrana i obavezno soc. osiguranje	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Obrazovanje	23	10	12	1	0	0	1.727.749	0,4	66	0,7	422.285	0,9
Zdravstvena i socijalna zaštita	47	7	37	3	0	0	5.005.078	1,2	171	1,9	898.203	1,9
Umjetnost, zabava i rekreacija	49	33	13	3	0	0	2.729.758	0,6	140	1,5	909.195	1,9
Ostale uslužne djelatnosti	139	90	48	1	0	0	1.581.988	0,4	225	2,5	552.790	1,2
UKUPNO	2.730	1.644	968	105	10	3	430.067.924	100,0	9.177	100,0	47.965.211	100,0

Analizom prikazanih podataka a uzevši u obzir ostvarene rezultate implementacijom Programa podrške razvoju preduzetništva 2019 – 2022 utvrđene su smjernice i prioriteti za dalju podršku razvoju MMSP kroz podsticajne mjere definisane novim programom podrške.

4. CILJEVI

Opšti cilj Programa je podsticanje dinamičnog, održivog i inkluzivnog **lokalnog ekonomskog razvoja** kroz sistemsko unapređenje uslova za bavljenje preduzetništvom zasnovanih na promociji i afirmaciji preduzetništva, razvoju preduzetničkih sposobnosti i kapaciteta i direktnu podršku realizaciji preduzetničkih ideja.

Specifični ciljevi Programa su:

- razvoj društvene svijesti o značaju preduzetništva i podsticanje preduzetničke inicijative;
- unapređenje preduzetničkih znanja, vještina i kompetencija;
- podsticanje samozapošljavanja i zapošljavanja na bazi otvaranja novih radnih mjesta u sektoru preduzetništva;
- podrška početnicima za otpočinjanje samostalnog poslovanja kroz osnivanje novih privrednih subjekata;
- stimulisanje daljeg rasta postojećih MMSP.

5. NAMJENA, IZNOS SREDSTAVA I OPRAVDANI TROŠKOVI

Sredstva opredijeljena Programom mogu se koristiti za sledeće namjene:

U okviru realizacije prve mjere - **“Promocija preduzetništva”** sredstva se mogu koristiti za planiranje, izradu i sprovođenje promotivne kampanje o značaju razvoja preduzetništva na lokalnom nivou, organizaciju manifestacija koje doprinose promociji i popularizaciji preduzetništva kod šire populacije, kao i izradu štampanih i multimedijalnih publikacija. Pod troškovima za realizaciju ove mjere ubrajaju se:

- osmišljavanje i brendiranje kampanje (slogan, logo),
- izrada promotivnih video spotova,
- dizajn, nabavka i štampanje promotivnog materijala,
- zakup prostora,
- dnevnice i honorari za učesnike,
- troškovi reprezentacije i dr.

U okviru realizacije mjere 2 - **“Organizovanje specijalističkih obuka za sticanje poslovnih znanja, vještina i kompetencija”** sredstva se mogu koristiti za sprovođenje programa obuka i mentorstva čiji je cilj razvoj preduzetničkih sposobnosti i unapređenje kapaciteta za pisanje biznis planova i investicionih projekata. Pod troškovima za realizaciju ove mjere ubrajaju se:

- nadoknada za usluge predavača i mentora,
- administrativni troškovi i drugi troškovi koji uključuju organizaciju obuka, edukacija za sticanje poslovnih znanja, vještina i kompetencija

U okviru mjere 3 - **Direktna finansijska podrška za preduzetnike**, sredstva se mogu koristiti za raspodjelu privrednim subjektima sa teritorije opštine Bar kao podrška projektima, prijavljenim i odobrenim po osnovu Javnog poziva, u cilju pokretanja i unapređenja njihovog poslovanja.

Finansijska sredstva će se odobravati u svrhu započinjanja sopstvenog biznisa, unapređenja postojećeg biznisa i otvaranja novih radnih mjesta. Odobrena sredstva se mogu koristiti isključivo za finansiranje opravdanih troškova. Pod opravdanim troškovima, u tom smislu, smatraju se troškovi ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu i operativni troškovi koji uključuju troškove osoblja i administrativne troškove. Nabavljena oprema ne može biti otuđena, prodana niti korišćena u svrhu izdavanja trećim licima u roku od tri godine od zaključivanja ugovora.

Direktna finansijska podrška se realizuje u okviru dvije programske linije:

a) **Programska linija 1** – za projekte manje vrijednosti i

b) **Programska linija 2** – za projekte veće vrijednosti – investicione projekte

a) **Programska linija 1** – za projekte manje vrijednosti

Sredstva opredijeljena za realizaciju Programske linije 1 čine 60 % sredstava opredijeljenih za realizaciju mjere 3 - **Direktna finansijska podrška za preduzetnike**. Najviši iznos dodijeljenih sredstava po odobrenom projektu ne može iznositi više od 3% od ukupnog iznosa sredstava opredijeljenih Budžetom i namijenjenih za realizaciju ove mjere. Ukoliko je ukupna vrijednost projekta veća od iznosa sredstava koji se može odobriti ovim programom, kandidat je dužan da navede druge izvore finansiranja projekta u cilju njegove cjelokupne realizacije. Kandidat može prijaviti najviše dva projekta, s tim da se mogu dodijeliti sredstva za finansiranje samo jednog.

b) **Programska linija 2** – za projekte veće vrijednosti – investicione projekte

Sredstva opredijeljena za realizaciju Programske linije 2 čine 40 % sredstava opredijeljenih za realizaciju mjere 3 - **Direktna finansijska podrška za preduzetnike**. Najviši iznos dodijeljenih sredstava po odobrenom projektu može biti maksimum 80% od ukupne vrijednosti investicije ali ne više od 8% od ukupnog iznosa sredstava opredijeljenih Budžetom i namijenjenih za realizaciju ove mjere.. Pod opravdanim troškovima u Programskoj liniji 2 smatraju se troškovi nabavke i ugradnje nove i specijalizovane opreme i alata i uvođenja standardizacije (standardi kvaliteta ili sertifikacija). Sredstva će se odobriti i za nabavku dijelova postrojenja i opreme kojom se proširuju proizvodni kapaciteti i/ili zaokružuje proizvodna linija kao i za nabavku specijalizovane opreme i alata.

Prilikom sprovođenja Programa poštovaće se **princip kumulacije**, odnosno iznos pomoći po ovom programu zajedno sa ostalim pomoćima koje dodjeljuje Opština Bar i drugi davaoci za iste opravdane troškove neće prelaziti dozvoljene intenzitete u iznosu od 200.000,00€ po korisniku u periodu od prethodne tri fiskalne godine.

Finansijska sredstva neće se odobriti za sledeće namjene:

- građevinarstvo u dijelu izgradnje gotovih stambeno-poslovnih jedinica i opremanja postojećih stambenih jedinica;
- za kupovinu, najam, održavanje i amortizaciju objekata i poslovnih prostora;
- za najam, održavanje i amortizaciju opreme;
- za kupovinu gotovih proizvoda u cilju preprodaje;
- bankarstvo i osiguranje
- za novčane kazne, troškove parničnog postupka;
- za troškove nastale van tekuće godine u kojoj je objavljen Poziv;
- za jednokratnu izradu, pripremu i štampanje knjiga, brošura, biltena, časopisa i slično, ukoliko objava takvih publikacija nije dio nekog šireg programa ili sveobuhvatnijih i kontinuiranih aktivnosti;
- za nemoralne i nelegalne aktivnosti;
- za aktivnosti koje se smatraju nezakonite ili štetne po okolinu i opasne za ljudsko zdravlje
- za iste aktivnosti su koristili sredstva finansijske pomoći iz državnog ili međunarodnih institucija/programa i drugih donatora u poslednjih 5 godina;
- pravna lica, odnosno osnivač/i ili odgovorna lica u pravnom licu koja su koristila sredstva iz budžeta Opštine Bar na osnovu odobrenih biznis planova iz programa koje donosi Opština Bar (podsticaji u preduzetništvu, ženskom preduzetništvu, agrobiznisu, podrška zanatstvu i sl.) u proteklih 5 godina;
- čiji osnivač i / ili odgovorno lice se nalazi u kaznenoj evidenciji Ministarstva pravde;

6. NAČIN REALIZACIJE

6.1. Javni poziv

Javni poziv za učešće u Programu podsticanja razvoja preduzetništva kroz finansijsku podršku raspisuje Komisija. Javni poziv se objavljuje na web sajtu Opštine Bar. Obavještenje o Javnom pozivu objavljuje se putem lokalnog javnog emitera i na drugi pogodan način.

Poziv za učešće u Programu otvoren je **45 dana** od dana njegovog objavljivanja.

Poziv se može raspisati dva puta godišnje.

U slučaju da sredstva planirana Budžetom Opštine za ovu namjenu ne budu u cjelosti raspodijeljena za kandidovane biznis planove po prvom Pozivu, raspisuje se novi Poziv, najkasnije do isteka tekuće godine.

Javni poziv naročito sadrži: informacije o Programu, ukupan iznos sredstava koja se raspodjeljuju po Programu, po Programskoj liniji, najviši i najniži iznos sredstava koji se može dodijeliti za finansiranje svake pojedinačne biznis ideje, uslove za podnošenje prijave, podatke o dokumentaciji koja se prilaže uz prijavu, kriterijume za ocjenjivanje, rok i način dostavljanja prijave i dokumentacije, informacije o svim informativnim sastancima koji će se održati tokom trajanja Poziva, kao i druge podatke od značaja za sprovođenje Poziva.

6.2. Korisnici bespovratnih sredstava

Pravo da se prijave na Javni poziv imaju sva nezaposlena lica, preduzetnici i privredna društva koji su registrovani u CRPS-a sa sjedištem na teritoriji opštine Bar, a pripadaju kategoriji mikro preduzeća. Takođe, neophodno je da ispunjavaju I sledeće uslove: da imaju šifru osnovne djelatnosti pod kojom je privredni subjekat prijavljen u CRPS na dan 31. decembar godine koja prethodi godini objave javnog poziva; da posluju 100% u privatnom vlasništvu, isključujući off shore kompanije;

Ukoliko podnosilac prijave nema registrovanu djelatnost, u slučaju da mu sredstva budu odobrena, mora svoju djelatnost registrovati u neki od oblika organizovanja koji predviđa Zakon o privrednim društvima, ili na način definisan pravilima djelatnosti kojima namjerava da se bavi (zanatlije, PZU i sl.), najkasnije do dana potpisivanja Ugovora.

Tokom procesa evaluacije biznis ideje, kandidati koji pripadaju socijalno osjetljivim skupinama (korisnici socijalne pomoći, samohrani roditelji, osobe sa invaliditetom, pripadnici RAE populacije, dugoročno nezaposleni) mogu po tom osnovu biti afirmativno vrednovani sa dodatnih 10 bodova, od ukupno 100, što će biti posebno označeno u evaluacionom formularu.

6.3. Prijava na poziv

Prijava na Poziv se podnosi na propisanom obrascu koji je sastavni dio ovog programa (u daljem tekstu: Obrazac 1). Obrazac će biti dostupan u elektronskoj verziji na web sajtu Opštine Bar i u štampanoj verziji u Građanskom birou Opštine.

Prijava na Poziv se podnosi u roku od 45 dana od dana njegovog objavljivanja.

Prijava i prateća dokumentacija predaje se u zatvorenoj i zapečaćenoj koverti sa naznakom „Prijava na javni poziv za raspodjelu sredstava u okviru Programa podsticanja razvoja preduzetništva kroz finansijsku podršku“, u Građanskom birou Opštine Bar ili šalje poštom na adresu „Bulevar revolucije 1, 85000 Bar – Sekretarijat za privredu” ili elektronskim putem preko biznis portala Opštine Bar što će biti precizirano Javnim pozivom.

Fizička lica koje ZAPOČINJU biznis prilažu:

- prijavu za učešće u Programu (Obrazac 1)
- biznis plan u jednoj štampanoj i jednoj el. verziji na CD-u ili flash memoriji (Obrazac 2);
- izjava podnosioca prijave o ranije primljenoj državnoj pomoći (Obrazac 3);
- biografiju (CV);
- fotokopiju lične karte;
- potvrda nadležnih organa Opštine Bar o uredno izmirenim obavezama po osnovu poreza na nepokretnost do datuma izdavanja potvrde;
- potvrdu o neosuđivanosti za krivična djela protiv privrede i krivična djela protiv imovine (pribavlja organ);
- pismo preporuke ili namjere (opciono);
- profaktura za traženu opremu.

Privredna društva i preduzetnici koji planiraju RAZVOJ POSLOVANJA prilažu:

- prijavu za učešće u Programu (Obrazac 1)
- biznis plan u jednoj štampanoj i jednoj el. verziji na CD-u ili flash memoriji (Obrazac 2);
- izjava podnosioca prijave o ranije primljenoj državnoj pomoći (Obrazac 3);
- karton deponovanih potpisa;
- rješenje o upisu krajnjeg korisnika u centralni registar privrednih subjekata, odnosno registar nadležnog opštinskog organa;
- potvrdu Poreske uprave o urednom izmirivanju poreza i doprinosa, ne starija od 30 dana;
- potvrdu nadležnih organa Opštine Bar o uredno izmirenim obavezama po osnovu poreza na nepokretnost do datuma izdavanja potvrde;
- komplet obrazaca za godišnje račune (bilans stanja, bilans uspjeha, bruto bilans -zaključni list, analitika kupaca i dobavljača) za prethodnu godinu;
- Za aplikante koji nisu u obavezi da sastavljaju finansijske izvještaje, potrebno je da preduzetnik koji plaća poreze i doprinose po stvarnom dohotku ili u paušalnom iznosu, dostavi GPPFL obrazac za prethodnu godinu, odnosno ZPO obrazac za tekuću godinu;
- odgovarajući obrazac za posljednji mjesec uplate poreza i doprinosa za zaposlene kao dokaz o broju zaposlenih;
- potvrdu o neosuđivanosti za krivična djela protiv privrede i krivična djela protiv imovine (pribavlja organ);
- pismo preporuke ili namjere (opciono);
- profaktura za traženu opremu.

Ukoliko je Javnim pozivom propisano elektronsko podnošenje prijave sa pratećom dokumentacijom isto će se izvršiti putem biznis portala Opštine Bar.

Radi postizanja jednakih uslova za sve učesnike Konkursa, kao i metodološkog postupka kojim će se izvršiti pravična selekcija biznis planova koji se kandiduju za dodjelu sredstava, propisuje se Forma za podnošenje prijedloga biznis planova, koja je sastavni dio ovog Programa.

6.4. Administrativna provjera

Komisija otvara blagovremeno podnijete zapečaćene koverte na prvoj sjednici nakon isteka roka za podnošenje prijave. Ukoliko Komisija utvrdi da neko lice/ preduzetnik /društvo nije dostavilo potpunu i urednu dokumentaciju traženu Javnim pozivom, ista će u roku od 10 dana od dana završetka Javnog poziva objaviti na web sajtu Opštine listu tih kandidata, uz ukazivanje na utvrđene nedostatke. Kandidati su dužni da otklone utvrđene nedostatke u roku od 5 dana od dana objavljivanja liste. Ukoliko kandidat ne otkloni nedostatak u predviđenom roku neće se uzimati u razmatranje.

Svi kandidati koji prođu administrativnu provjeru biće pozvani na intervju pred Komisijom.

6.5. Kriterijumi za evaluaciju projekata

Komisija vrši evaluaciju pristiglih projekata prema sljedećim kriterijumima:

- Društveno-ekonomska korisnost i opravdanost biznis ideje - do 30 bodova
- Unapređenje poslovnog ambijenta– do 30 bodova
- Konkurentnost i održivost biznis ideje - do 20 bodova
- Kvalitet biznis plana - do 20 bodova

Svaki član Komisije dodjeljuje bodove za svaki od navedenih kriterijuma. Najviši ukupan broj bodova koji biznis plan može dobiti od strane jednog procjenjivača iznosi 100 bodova. Bodovanje se vrši na posebnom obrascu (Obrazac br. 4 - Evaluacioni formular) koji je sastavni dio ovog Programa. Bodovi se dodjeljuju zaokruživanjem broja na datoj bodovnoj skali u skladu sa zastupljenošću elemenata opisanih podkriterijumom, a ukupan broj bodova za taj kriterijum se upisuje u kolonu „Broj bodova“. Konačna ocjena projekta predstavlja zbir bodova svih članova Komisije podijeljen brojem članova Komisije (prosječna ocjena biznis plana).

Komisija će tokom postupka procjenjivanja organizovati intervju sa podnosiocima prijave radi usmenog obrazloženja biznis plana i dobijanja dodatnih informacija.

6.6. Utvrđivanje rang liste

Na osnovu prosječne ocjene pojedinačnih projekata Komisija utvrđuje konačnu rang listu.

6.7. Odluka o odobravanju sredstava

Komisija donosi Odluku o odobravanju sredstava za podršku preduzetništva na osnovu utvrđene rang liste.

U slučaju da dva ili više biznis planova dobije isti broj bodova, te raspoloživa sredstva nijesu dovoljna za njihovo finansiranje, a samo jedan od njih je plan za otpočinjanje biznisa – Start up, sredstva će se dodijeliti Start up planu.

U slučaju da dva ili više biznis planova dobije isti broj bodova, te raspoloživa sredstva nijesu dovoljna za njihovo finansiranje, a nijedan od njih nije start up ili su oba start up plana, sredstva će se dodijeliti za biznis plan na osnovu odluke donijete većinom glasova od ukupnog broja članova Komisije.

Komisija je dužna da donese Odluku o odobravanju sredstava u roku od 30 dana od dana zatvaranja javnog poziva.

Odluka o odobravanju sredstava sadrži:

- naziv društava/preduzetnika kojima su odobrena sredstva;
- podatke o odgovornom licu društava/preduzetnika kojima su odobrena sredstva;
- naziv biznis plana;
- iznos sredstava odobrenih od strane Komisije za svaki od biznis planova;

- ukupan iznos sredstava potreban za realizaciju svakog plana sa podacima o ostalim eventualnim prihodima;
- obrazloženje razloga za odbijanje, uključujući bodovnu listu, za sve odbijene planove.

Odluka o odobravanju sredstava objavljuje se na web-sajtu Opštine, preko lokalnog javnog emitera i na drugi pogodan način.

7. ZAKLJUČIVANJE UGOVORA

Nakon donošenja Odluke o odobravanju sredstava za podršku preduzetništvu i njenog javnog objavljivanja, predsjednik Opštine sa preduzetnikom/ odgovornim licem u privrednom društvu kojem su odobrena sredstva, u roku od 10 dana od dana donošenja Odluke, zaključuje Ugovor kojim se uređuju međusobna prava i obaveze u vezi sa korišćenjem odobrenih sredstava, izvještavanjem i nadzorom nad realizacijom biznis plana.

Ugovor naročito sadrži novčani iznos koji se dodjeljuje za realizaciju projekta, naznaku da se radi o pomoći male vrijednosti odnosno o *de minimis* državnoj pomoći, namjene za koje se dodijeljena sredstva mogu upotrijebiti, način i dinamiku prenosa sredstava i obavezu podnosioca prijave o povraćaju dodijeljenih sredstava u slučaju njihovog nekorišćenja ili nenamjenskog korišćenja.

Realizaciju zaključenog Ugovora prati Komisija.

8. PRAĆENJE REALIZACIJE BIZNIS PLANA I PROCJENA USPJEŠNOSTI

Praćenje realizacije svih biznis planova vrši Sekretarijat uz nadzor Komisije.

Tokom vršenja kontrole nad namjenskim korišćenjem sredstava i praćenja dinamike realizacije odobrenog projekta, korisnici sredstava su dužni da na zahtjev Sekretarijata dostave finansijsku dokumentaciju i omoguće kontrolu realizacije planiranih aktivnosti. Posjete preduzetnicima/privrednim društvima će se organizovati po prethodnom obavještenju, najmanje 2 dana unaprijed. Tokom posjete izvršiće se neposredan uvid u način i stepen sprovođenja aktivnosti navedenih u biznis planu, opravdanost napravljenih troškova i drugi elementi od značaja za realizaciju biznis plana. Izvještaj o sprovedenim kontrolama Sekretarijat u pisanoj formi dostavlja Komisiji.

Obim planiranih aktivnosti koji je naveden u prijavi projekta ne može se mijenjati bez prethodne saglasnosti Komisije.

Ukoliko Komisija u postupku kontrole posumnja u postojanje bilo kakvih nepravilnosti u vezi sa sprovođenjem projektnih aktivnosti o tome će obavijestiti Poresku upravu, Upravu policije i druge nadležne organe.

Komisija će završnu kontrolu svih projektnih aktivnosti sprovesti u roku od najkasnije 30 dana od dana isteka roka za ispunjenje ugovornih obaveza.

9. IZVJEŠTAJ O REALIZOVANIM BIZNIS PLANOVIMA

Društvo/preduzetnik kojem su dodijeljena sredstva za biznis plan podnosi Komisiji izvještaj o njegovoj realizaciji sa finansijskim izvještajima, do isteka godine za koju su sredstva dodijeljena.

Korisnici podrške su u obavezi da na opremi koja je podržana sredstvima Opštine Bar na vidnom mjestu istaknu logo Opštine sa naznakom “Projekat je finansiran sredstvima Opštine Bar”.

U cilju upoznavanja šire javnosti sa realizovanim biznis planovima Sekretarijat može, na odgovarajući način, do raspisivanja novog konkursa, javno predstaviti realizovane aktivnosti i ostvarene rezultate društava/ preduzetnika čiji su biznis planovi podržani.

Komisija podnosi Skupštini informaciju o podržanim biznis planovima, iznosu dodijeljenih sredstava, realizovanim projektima i njihovim efektima.